TOMASZÓW LUBELSKI

Krótki przewodnik po mieście i okolicy

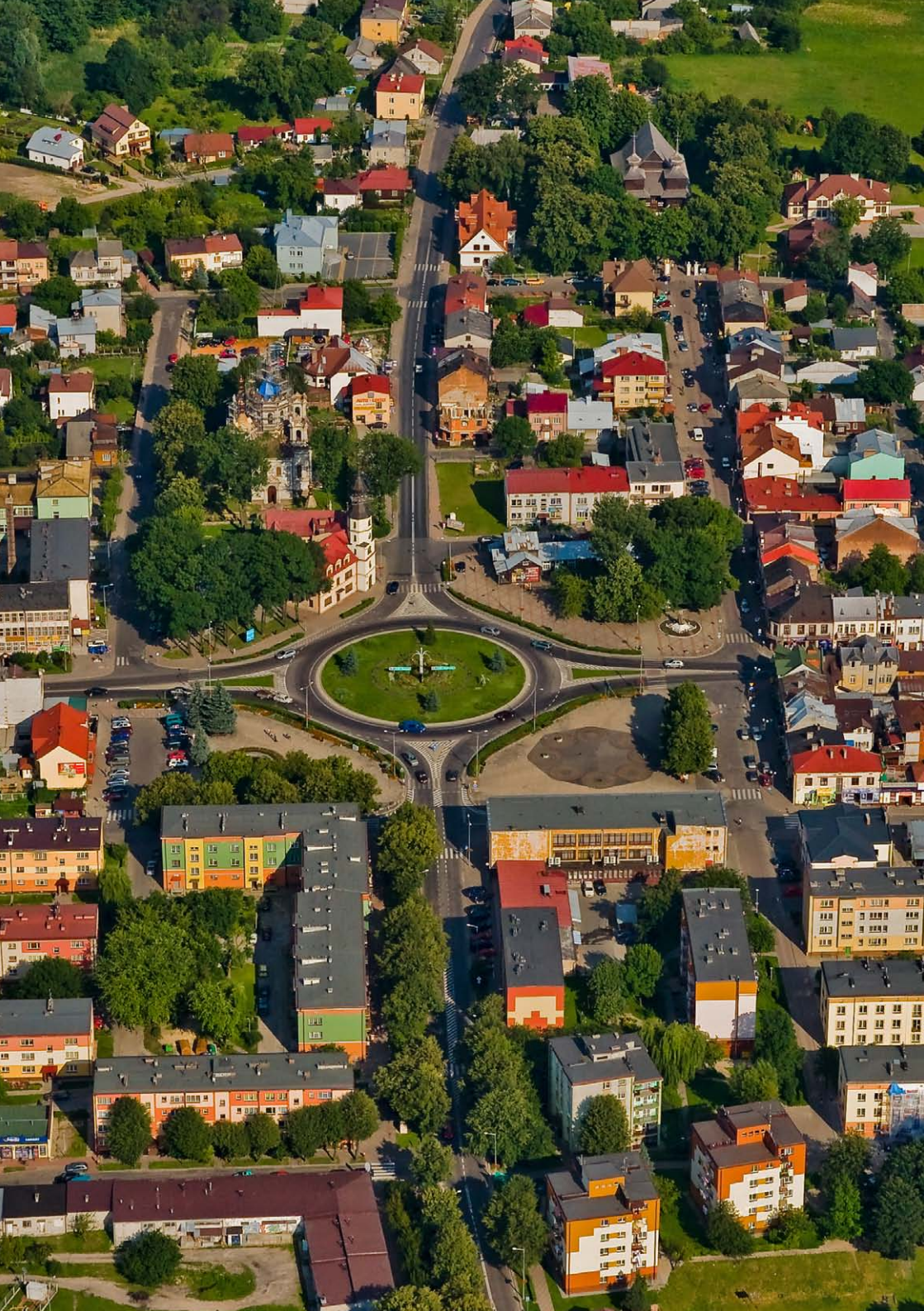

TOMASZÓW LUBELSKI

Krótki przewodnik po mieście i okolicy

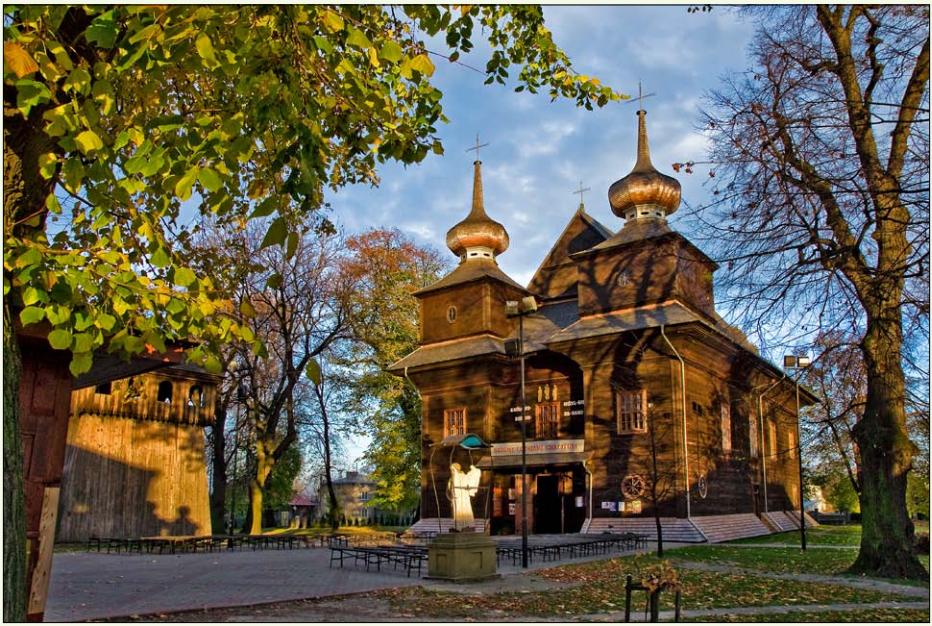

MIASTO DZIŚ 3-7

DZIEJE MIASTA 8-11

MUZEUM REGIONALNE 12-13

ZABYTKI 14-17

MAPA MIASTA 18-19

ZABYTKI 20-23

SZLAKI TURYSTYCZNE 24-29

OKOLICE TOMASZOWA LUBELSKIEGO 30-33

KALENDARZ IMPREZ 34

INFORMATOR 35

MAPA POWIATU 36

Wydano na zlecenie Urzędu Miasta Tomaszów Lubelski

Wydawca: Wydawnictwo Fotpress, ul. Peowiaków 80/29, 22-400 Zamość
tel. 600-044-168, www.fotpress.pl, e-mail:fotpress@gmail.com

Opracowanie tekstu: Lucyna Cabaj

Korekta: Iwona Pieczykolan

Zdjęcia: Jerzy Cabaj

Zdjęcia archiwalne ze zbiorów:
Muzeum Regionalnego im. dr. J. Petera w Tomaszowie Lub.

Opr. graficzne: Emil Cabaj

Mapy: Edward Słoniewski

Współpraca: Urząd Miasta Tomaszów Lubelski

Bibliografia: Eugeniusz Hanejko: Tomaszów Lubelski. Wydawnictwo Fotpress, Zamość 2009, Włodzimierz Wójcikowski, Ludwik Paczyński: Roztocze. Przewodnik. Wydawnictwo „Sport i Turystyka" Warszawa, 1986 r.

ISBN 978-83-936822-0-1

Kozioł sarny

Tomaszów Lubelski położony jest na pograniczu Roztocza i Grzędy Sokalskiej, nad rzeką Sołokiją. Miasto leży przy drodze nr 17, prowadzącej do odległego o 22 km przejścia granicznego w Hrebennem. Stąd prowadzą drogi do ciekawych turystycznych miejscowości na Roztoczu: Suśca, Józefowa, Krasnobrodu, Zwierzyńca i Narola. Najbliższa stacja kolejowa, odległa o 7 km od Tomaszowa, znajduje się w Bełżcu. Tomaszów – największe miasto na Roztoczu otaczają lasy trzech parków krajobrazowych: Południoworoztoczańskiego, Krasnobrodzkiego i Puszczy Solskiej. Szlaki turystyczne prowadzące przez miasto umożliwiają poznanie walorów przyrodniczych i kulturowych Roztocza, a także miejsc ciekawych pod względem historycznym.

Wodospady na Tanwi

Panorama miasta

Centrum miasta

Z historią miasta i okolic, a także kulturą ludową regionu można zapoznać się w Muzeum Regionalnym. Warte zwiedzenia są ocalałe zabytki miasta. Dziś Tomaszów tętni życiem kulturalnym, sportowym i akademickim. Organizowane tu imprezy kulturalne i sportowe są atrakcją nie tylko dla mieszkańców, ale też odwiedzających miasto turystów. Atrakcyjne tereny rekreacyjno-sportowe z zapleczem noclegowym dają możliwość wypoczynku zarówno latem, jak i zimą. Od stadionu ZB OSiR „Tomasovia" w kierunku lasów Siwej Doliny prowadzą szlaki spacerowe, biegowe i rowerowe. W okresie zimowym trasy służą do narciarstwa biegowego.

Narciarstwo biegowe na Siwej Dolinie

Na trasie rajdu rowerowego

Zespół Pieśni i Tańca „Roztocze"

W stadninie koni w Dąbrowie Tomaszowskiej

Na wzniesieniu zwanym Biała Góra czynny jest narciarski wyciąg orczykowy o długości 260 m. W kompleksie Ośrodka Sportu i Rekreacji są: baza noclegowa, korty tenisowe, tor do jazdy na łyżworolkach i nartorolkach. Czynny wypoczynek oferują także pobliskie stadniny w Dąbrowie Tomaszowskiej i Rabinówce. Dzięki nim miłośnicy turystyki konnej mogą zwiedzać Roztocze z grzbietu wierzchowca. Zimą organizowane są kuligi z ogniskiem w lesie. Turyści kochający ciszę i spokój mogą w okolicy odnaleźć dziewicze tereny i wspaniałe krajobrazy. Urokliwym miejscem jest śródleśny zalew w Leliszcze, położony na lewym brzegu Sołokii, pomiędzy miejscowościami Korhynie i Żurawce. Idąc dalej w kierunku północnym, można odnaleźć mały, zagubiony w lesie cmentarz greckokatolicki. Niegdyś istniała tu maleńka wieś i cerkiewka greckokatolicka.

Kulig

Śródleśna mogiła w Leliszkach

Zalew Leliszki

Budynek szkoły muzycznej

Ulica Kościelna

Centrum miasta

Miasto w świątecznej szacie

Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa

Tomasz Zamoyski (1594-1638)

Katarzyna Zamoyska (1602-1642)

Tomaszów, dawniej osada o nazwie Jelitowo, został założony pod koniec XVI w. przez kanclerza Jana Zamoyskiego. Nazwę osady, pochodzącą od herbu Zamoyskich – Jelita, zmieniono na Tomaszów (od imienia syna kanclerza – Tomasza) w 1612 r. Pierwsze wzmianki o budowie miasta pochodzą z 1609 r., jednak przywilej lokacyjny wydał Tomasz Zamoyski 25 maja 1621 r. W tym też roku 7 października król Zygmunt III Waza dokument zatwierdził, obdarowując mieszkańców przywilejem składu soli z warzelni ruskich. Powstały liczne cechy rzemieślnicze, m.in. kowali, garncarzy, krawców i kaletników. W okresie lokacji istniały w mieście dwie cerkwie i synagoga. Od 1609 r. istniała na przedmieściu lwowskim cerkiew pw. św. Mikołaja. W 1627 r. erygowano w Tomaszowie parafię rzymskokatolicką i zbudowano kościół. Szybki rozwój miasta sprawił, że w 1630 r. Tomaszów liczył już około 4 tys. mieszkańców.

Replika tomaszowskiej filiżanki

Figura św. Tekli

Tomaszów Lubelski, 1914 r.

Ulica Lwowska, 1914 r.

Dalszy jego rozwój został zahamowany wskutek wojen prowadzonych przez Polskę z wojskami Chmielnickiego i ze Szwedami. Epidemie i liczne pożary doprowadziły do wyludnienia miasta. W 1772 r. miasto znalazło się w zaborze austriackim, a w 1809 r. weszło w skład Księstwa Warszawskiego. Jeszcze pod koniec XVIII w. Andrzej Zamoyski i jego syn Aleksander próbowali poprawić sytuację dóbr Ordynacji Zamoyskich. Założona przez nich w 1795 r. fabryka fajansu, przekształcona później w fabrykę porcelany, istniała jeszcze do 1827 r. Po kongresie wiedeńskim w 1815 r. Tomaszów wszedł w skład Królestwa Polskiego. W 1866 r. przestał być prywatnym miastem Ordynacji. Do wybuchu pierwszej wojny światowej był siedzibą władz administracyjnych i garnizonu wojsk carskich.

Sowiecki zaprzęg wojskowy, 1944 r.

Zburzona synagoga, 1940 r.

Nieistniejące już hale targowe

Budynek dawnego sejmiku powiatowego

W okresie II Rzeczpospolitej zaczęło rozwijać się życie gospodarcze miasta. Wzniesiono gmachy sejmiku powiatowego i gimnazjum, hale targowe (w 1971 r. rozebrane), rozbudowano szpital miejski. Druga wojna światowa dotarła do Tomaszowa 7 września 1939 r. Niemieckie samoloty zbombardowały miasto. Całkowicie spłonęła wówczas dzielnica żydowska. W dniach 17-26 września 1939 r. pod Tomaszowem wojska armii „Kraków" i „Lublin" dowodzone przez gen. Tadeusza Piskora oraz wojska „Frontu Północnego" stoczyły z oddziałami niemieckimi dwie, zaliczane do największych w kampanii wrześniowej bitwy. Wobec przeważającej siły wroga i dużych strat oddziały polskie skapitulowały. Od 2008 r. corocznie we wrześniu odbywają się rekonstrukcje tych bitew, organizowane przez Urząd Miasta w Tomaszowie Lubelskim.

Cmentarz wojenny z 1939 r. z prochami gen. T. Piskora

Tomaszowskie bitwy września 1939 r., rekonstrukcja historyczna 2008 i 2009

Jedna z sal ekspozycyjnych muzeum

Skarby z Czermna z XIII w.

Poznawanie miasta warto rozpocząć od odwiedzenia Muzeum Regionalnego im. dr. Janusza Petera, mieszczącego się w Domu Kombatanta przy ul. Zamojskiej 2. Ekspozycje stałe obrazują pradzieje regionu tomaszowskiego, historię miasta i okolic od okresu staropolskiego po wojnę i okupację, a także ludową kulturę regionu. Zbiory liczą ponad 11 tys. eksponatów. W dziale archeologii zgromadzone są zabytki dokumentujące dzieje regionu tomaszowskiego od epoki kamienia do wczesnego średniowiecza. Dział historii zawiera dokumenty, broń białą i palną z różnych okresów historycznych.

Święty Jakub, XV w.

Złoty dukat

Denar rzymski

Czepiec żydowski (XVIII w.)

Ewangeliarz cerkiewny (XIX w.)

W dziale numizmatyki, medalierstwa i falerystyki zgromadzone są monety starożytne, monety polskie i obce, od średniowiecznych do najnowszych, a także kilkanaście skarbów monet polskich i obcych z przełomu XVII i XVIII w., znalezionych m.in. na terenie powiatu tomaszowskiego. Dział etnografii prezentuje kulturę materialną, twórczość i obyczaje tomaszowskiej wsi. Pokazano tu narzędzia pracy rolników z XIX i początku XX w., meble ludowe, kolekcję strojów z powiatu tomaszowskiego i kolekcję sztuki ludowej. Dział sztuki prezentuje eksponaty zarówno polskie, jak i obce (XV-XX w.).

Sztandar 5. Pułku Strzelców Podhalańskich (1921-1939)

Ikona Zaśnięcia Matki Bożej (XVII w.)

Budynek szkoły muzycznej

Kierując się w stronę centrum miasta, po drodze mijamy budynek z wieżą i zegarem. To dawna siedziba straży ogniowej. Dziś mieści się tu Państwowa Szkoła Muzyczna. Po drugiej stronie ulicy stoi drewniany budynek z półokrąglaków, zbudowany w stylu rosyjskim. Od 1895 r. była tu herbaciarnia, w okresie międzywojennym – dom teatralny, a po wojnie – dom ludowy. Nieco dalej na wschód, przy ulicy 29 Listopada, uwagę zwraca piękna bryła cerkwi z czterema wieżyczkami. Murowana cerkiew pw. św. Mikołaja Cudotwórcy wzniesiona została w 1890 r. w stylu neorosyjskim. Ikonostas i malowidła ścienne pochodzą z pierwszej połowy XX w. Najcenniejsza ikona Bogarodzicy ma ponad 400 lat.

Fragment ikonostasu w cerkwi

Budynek dawnej „Czajni"

Dawny młyn przy ul. 29 Listopada

Modrzewiowy kościół pw. Zwiastowania NMP

Chrzcielnica kamienna (XVI-XVII w.)

Niedaleko od cerkwi, przy ulicy Królewskiej znajduje się najstarsza świątynia Tomaszowa. Modrzewiowy kościół w stylu barokowym, pw. Zwiastowania NMP, został ufundowany w 1727 r. przez VI ordynata Michała Zdzisława Zamoyskiego. Przy bramie warto zwrócić uwagę na kapliczkę przydrożną z XVII w. Przed kościołem widać kamienną rzeźbę anioła w stroju trynitarskim z połowy XVIII; dawniej stała przed klasztorem trynitarzy na „Piaskach". Drewniany kościół konstrukcji zrębowej zbudowany został na rzucie prostokąta. Fasadę wieńczą dwie kwadratowe wieże zakończone hełmami.

Rzeźba anioła z połowy XVIII w.

Postać króla Dawida

Wnętrze kościoła zdobi manierystyczny ołtarz główny z XVII w. z obrazem Matki Boskiej Szkaplerznej. Obraz przybył do Tomaszowa w 1664 r. i został umieszczony w kaplicy św. Wojciecha na „Piaskach". Wkrótce też zasłynął cudami. Późnobarokowe ołtarze boczne z XVIII w. przeniesione zostały z kościoła trynitarzy. Na uwagę zasługują: belka tęczowa z krucyfiksem i figurami Matki Boskiej oraz św. Jana Ewangelisty, a także ambona, kamienna chrzcielnica, rokokowe stalle i konfesjonały. Obok świątyni stoi drewniana dzwonnica z XVIII w.

Zabytkowe stalle

Obraz Matki Boskiej Szkaplerznej

Feretron

Wnętrze kościoła

TOMASZÓW LUBELSKI

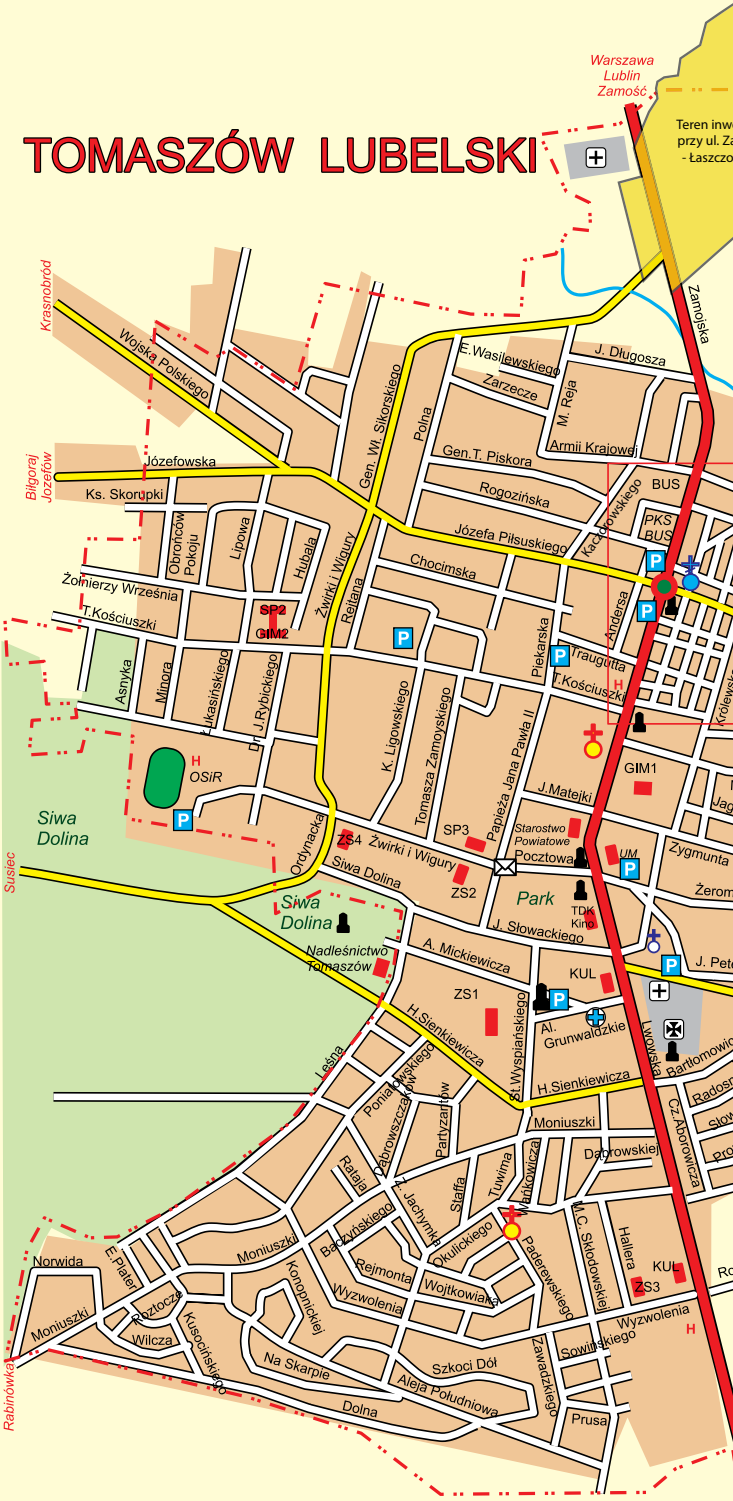

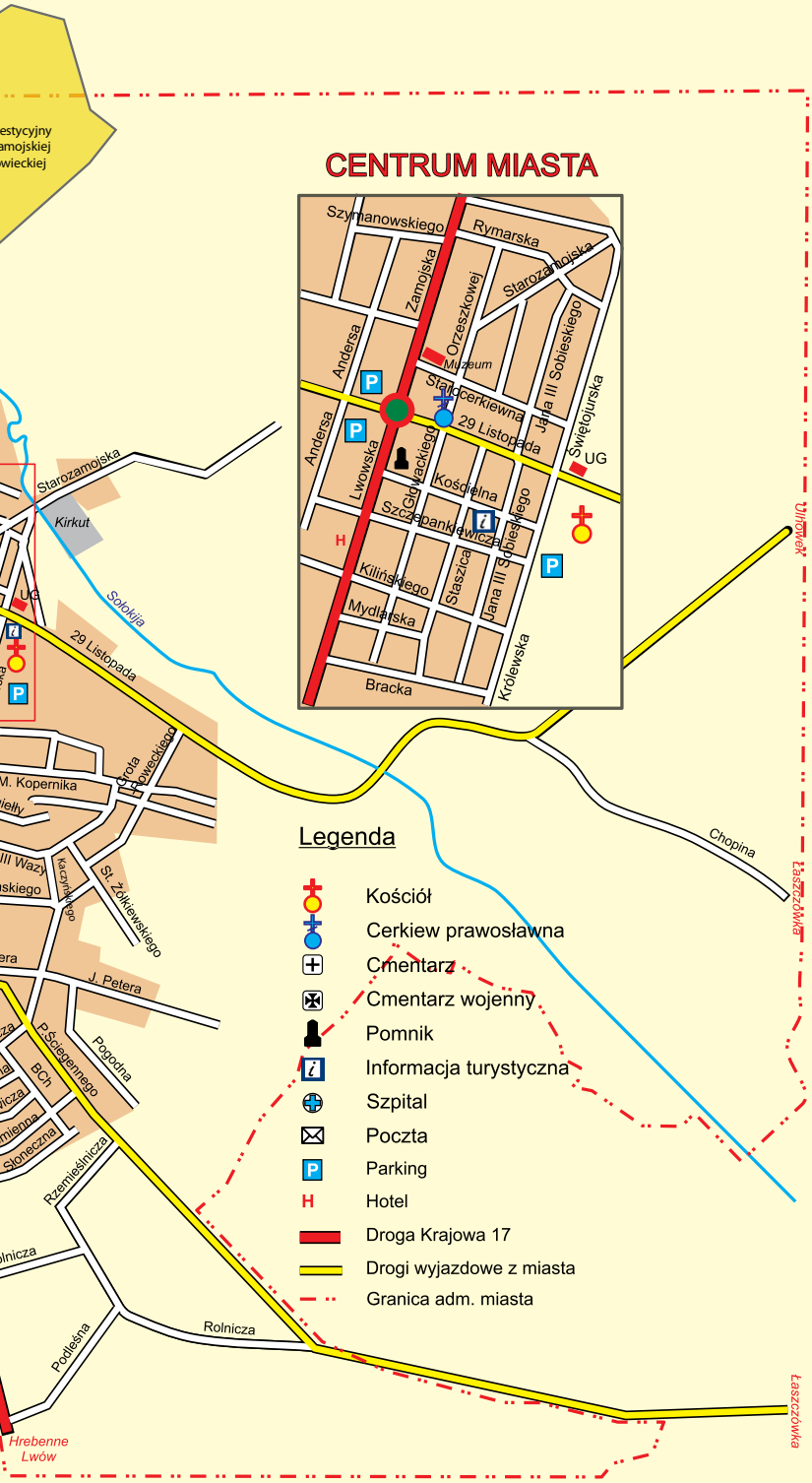
CENTRUM MIASTA
Szymanowskiego
Rymarska
Zamojska
Orzeszkowej
Starozamojska
Andersa
Muzeum
Jana III Sobieskiego
Staroczerkiewna
29 Listopada
Świętojurska
UG
Lwowska
Głowackiego
Kościelna
Szczepankiewicza
Kilińskiego
Staszica
Mydlarska
Bracka
Królewska
Starozamojska
Kirkut
Sołokija
29 Listopada
Grota Roweckiego
M. Kopernika
Kaczyńskiego
St. Żółkiewskiego
J. Petera
P. Ściegennego
Pogodna
BCh
Słoneczna
Rzemieślnicza
Rolnicza
Podleśna
Hrebenne
Lwów
Chopina
Ulhówek
Łaszczówka
Łaszczówka
Legenda
Kościół
Cerkiew prawosławna
Cmentarz
Cmentarz wojenny
Pomnik
Informacja turystyczna
Szpital
Poczta
Parking
Hotel
Droga Krajowa 17
Drogi wyjazdowe z miasta
Granica adm. miasta

Kamienice u zbiegu ulic Lwowskiej i Rynek

Od kościoła, idąc na wprost, dochodzimy do rynku. W jego zachodniej pierzei do 1971 r. stały hale targowe z arkadowymi podcieniami. Dziś można jedynie zobaczyć kamieniczki z przełomu XIX i XX w. w południowej pierzei rynku. Kilkaset metrów spomiędzy zabudowy wychodzącej z tej części rynku ulicy Lwowskiej wyłaniają się białe mury kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Wzniesiony został w latach 1935-1949 według projektu J. Siennickiego.

Obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem (XVII w.)

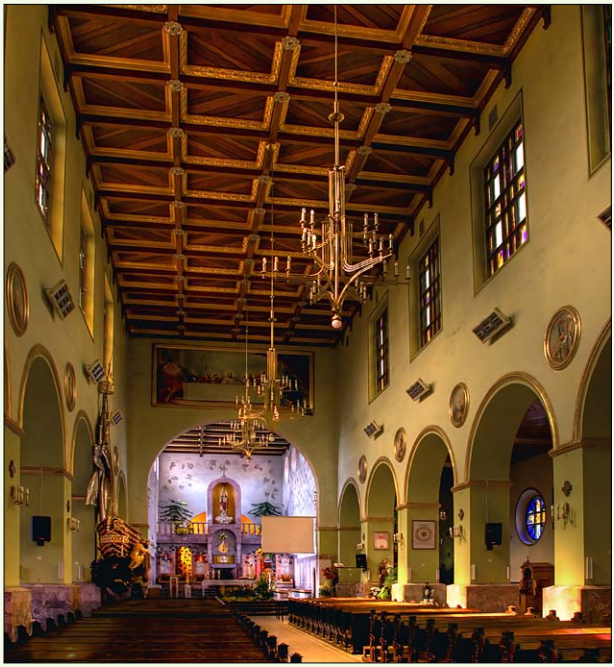
Wnętrze świątyni

Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa

Świątynia ma zabytkowe wyposażenie, pochodzące z cerkwi greckokatolickiej z Uhnowa. Są to: ołtarz boczny z obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem adorowanej przez anioły z pierwszej połowy XVII w., barokowe obrazy przedstawiające św. Annę Samotrzecią i Wniebowzięcie Matki Bożej, późnobarokowy krucyfiks. Szczególną uwagę zwraca ambona św. Piotra w kształcie łodzi z rzeźbami dwóch apostołów w kolorze srebra i złota.

Zabytkowa ambona z XVII w.

Dawna „Cybulówka"

Przy ulicy Lwowskiej sąsiadują ze sobą trzy ciekawe obiekty. Pierwszy z nich to budynek mieszkalny doktora S. Cybulskiego, tzw. Cybulówka, obecnie siedziba Sanepidu. Kolejny to budynek dawnego sejmiku powiatowego z lat 1922-1925. Dziś mieści się tu Urząd Stanu Cywilnego. Stojący obok budynek Sądu Rejonowego, powstały w latach trzydziestych XX w., to dawna siedziba Związku Ziemian. Innymi ciekawymi obiektami, które warto zobaczyć, są zabytkowe budynki szkół przy ulicy Wyspiańskiego 8 i Kościuszki 86.

Budynek dawnego sejmiku powiatowego

Budynek Gimnazjum nr 2 przy ulicy Kościuszki

Budynek sądu

Budynek przy ulicy Sobieskiego

Budynek u zbiegu ulic Kościuszki i Ligowskiego

Gmach Zespołu Szkół nr 1 przy ulicy Wyspiańskiego

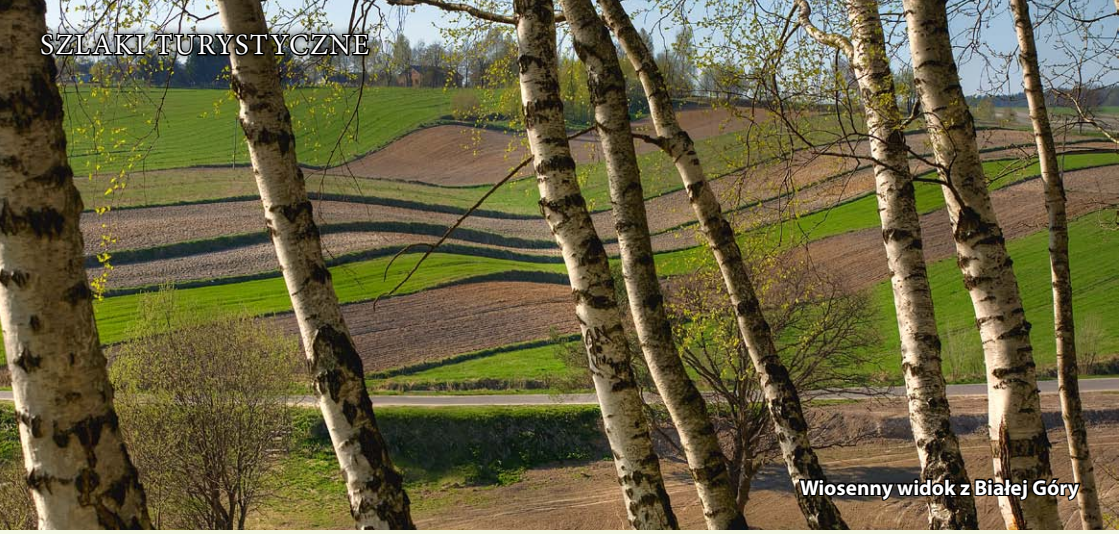

Wiosenny widok z Białej Góry

Przez miasto prowadzą trzy szlaki turystyczne. Szlak historyczny (zielony, 66 km) Tomaszów Lub. – Majdan Górny – wzgórze Biała Góra – Wieprzowe Jezioro – rezerwat Skrzypny Ostrów – Huta Tarnawacka – Rachanie – Wożuczyn – Celestynów – Tyszowce – grodzisko w Czermnie – Turkowice. Szlak wyróżnia się ciekawym krajobrazem. Prowadzi przez malownicze wzniesienia Grzędy Sokalskiej i Roztocza Środkowego.

Głazy w rezerwacie „Piekiełko"

Dawny dwór w Rachaniach (XVIII w.)

Słynne tyszowieckie świece

Przy trasie położone są: rezerwat geologiczny „Piekiełko" z 68 głazami i wzniesienie Biała Góra (350 m n.p.m.), z rzadko spotykanymi roślinami stepowymi. Wędrówka przez las zaprowadzi nas do Wieprzowego Jeziora, a następnie do rezerwatu modrzewia pospolitego „Skrzypny Ostrów". W Rachaniach zobaczymy dwór murowany z XVIII w., w tyszowieckim kościele zaś pięciometrowe świece z wosku pszczelego, wykonane na pamiątkę konfederacji tyszowieckiej. W Czermnie odnaleźć można pozostałości grodziska Czerwień – prawdopodobnej stolicy dawnych Grodów Czerwieńskich.

Rezerwat modrzewia „Skrzypny Ostrów"

Okolice Brzezin

Pomnik „Bohaterom poległym w obronie Ojczyzny”

Szlak wolnościowy (czerwony, 42 km) Tomaszów Lub. – Łaszczówka – Sołokija (w pobliżu Łaszczówki) – Bełżec PKP – Brzeziny – wzniesienia Krągły Goraj i Długi Goraj – Siedliska – Hrebenne PKP. Szlak prowadzi przez ciekawe tereny Roztocza Środkowego, lasy i uroczyska Roztocza Wschodniego. Przy trasie spotykamy miejsca upamiętniające drugą wojnę światową. Jednym z nich jest Muzeum – Miejsce Pamięci w Bełżcu, utworzony na terenie hitlerowskiego obozu zagłady. Zginęło w nim blisko 600 tys. Żydów i 1,5 tys. Polaków.

Wiosna w Siedliskach

Muzeum – Miejsce Pamięci w Bełżcu

W dalszej części trasy zobaczymy zabytki budownictwa sakralnego w Bełżcu, Siedliskach i Hrebennem. Urzeknie nas przyroda: źródła rzeki Sołokii, ponad 200-letnie dęby i skamieniałe drzewa w Siedliskach oraz dwa wzgórza ostańcowe: Krągły Goraj (389 m n.p.m.) i Długi Goraj (391,5 m n.p.m.). Na tym terenie znajduje się grupa sowieckich schronów bojowych linii Mołotowa z 1941 r.

Bunkier w Teniatyskach

Wzniesienie Krągły Goraj

Cerkiew w Hrebennem (pocz. XVII w.)

Pomnikowy dąb w Siedliskach

Skamieniałe drzewo w Siedliskach

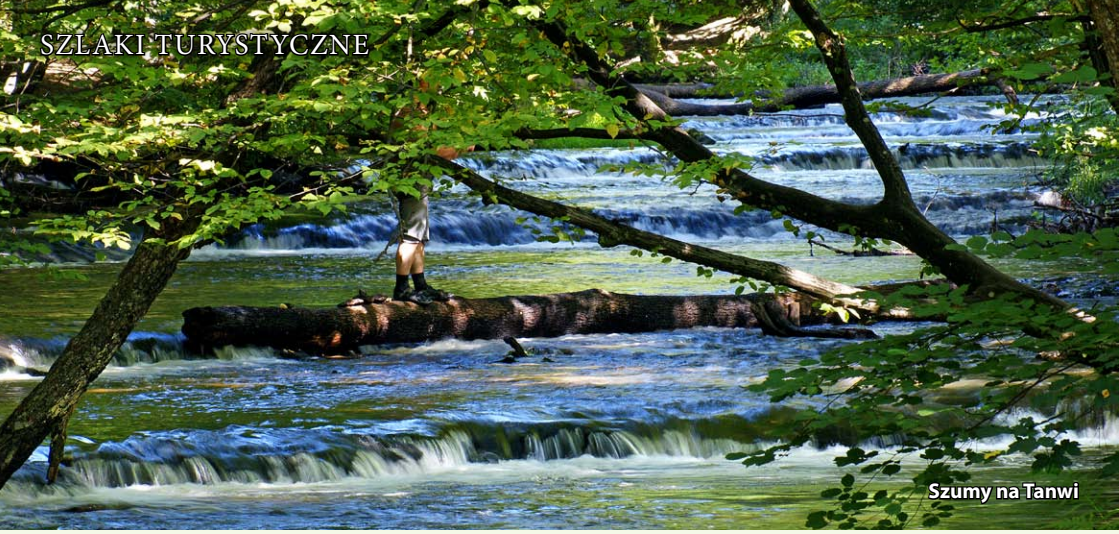

Szumy na Tanwi

Szlak walk partyzanckich (czarny, 102 km) Tomaszów Lub. – Pasieki – Łosiniec – Susiec PKP – wzniesienie Kościółek (Zamczysko) – Borowe Młyny – Osuchy – Sigła – Górecko Kościelne – Margole – Aleksandrów – Majdan Nowy – Zanie – Budziarze – Bidaczów Stary. Szlak prowadzi przez wschodnią część Roztocza Środkowego. Od malowniczej Siwej Doliny wiedzie przez tereny walk partyzanckich stoczonych w okresie II wojny światowej. Na szlaku zobaczymy wzgórze Kościółek, położone w widłach Tanwi i Jelenia, miejsce schronienia partyzantów. Atrakcją są tu małe wodospady, zwane szumami. Ważnym miejscem na trasie jest cmentarz partyzancki w Osuchach. Pochowanych jest tu około 300 partyzantów AK i BCH. W dniach 24-25 czerwca 1944 r. stoczono tu największą na Lubelszczyźnie bitwę partyzancką. Przy trasie zobaczymy również modrzewiowy kościół św. Stanisława Biskupa z 1768 r., dwie urokliwe kapliczki i sławne, wiekowe dęby w Górecku Kościelnym.

Cmentarz w Osuchach

Dęby w Górecku Kościelnym

Z czarnym szlakiem częściowo pokrywa się ścieżka przyrodniczo-edukacyjnej „Siwa Dolina". Jej początek rozpoczyna się usytuowany jest przy siedzibie Nadleśnictwa Tomaszów. Leśnymi drogami prowadzi do ciekawych miejsc historycznych. W lasach w okolicach Tomaszowa Lubelskiego walczyli żołnierze armii „Lublin" i „Kraków". Lasy były też miejscem schronienia powstańców i partyzantów. Tu w 1921 r. odbierał defiladę VI Brygady Kawalerii marszałek Józef Piłsudski. Na trasie „Siwa Dolina" można poznać wiele rodzimych i obcych gatunków drzew, poobserwować ptaki leśne. Zadaniem tej ścieżki edukacyjnej jest również zwrócenie uwagi na konieczność pielęgnacji i ochrony lasów.

Dzięcioł

Konwalia majowa

Pomnik upamiętniający pobyt J. Piłsudskiego

Wypoczynek przy ognisku

Okolice Tarnawatki

Tomaszów Lubelski jest dobrym miejscem wypadowym, z dogodnym połączeniem komunikacyjnym z pobliskimi miejscowościami turystycznymi, jak Susiec, Majdan Sopocki, Krasnobród, Zwierzyniec i Zamość. Odległa zaledwie o 16 km wieś letniskowa Susiec przyciąga turystów malowniczymi, małymi wodospadami w rezerwacie „Nad Tanwią". Jego najpiękniejsza część znajduje się w Rebizantach, gdzie na 400-metrowym odcinku rzeki skupione są 24 małe wodospady. Atrakcją przyrodniczą jest także rezerwat „Czartowe Pole", położony w niedalekim sąsiedztwie wsi Hamernia. W lesie, w pobliżu miejscowości Nowiny, warto zobaczyć rezerwat chroniący roślinność torfowiskową. Miłośnikom kąpieli i sportów wodnych na pewno przypadnie do gustu położony wśród lasów zalew w Majdanie Sopockim. Na wschód od miejscowości Łuszczacz znajduje się największe wzniesienie Roztocza Środkowego – Wapielnia, osiąga wysokość 387 m n.p.m.

Rezerwat Czartowe Pole

Stąd już zaledwie 17 km do Krasnobrodu, położonego w malowniczej dolinie Wieprza. Wyjątkowy klimat sprzyja tu leczeniu górnych dróg oddechowych. Wybudowany w latach 1690-1699 kościół pw. Nawiedzenia NMP ufundowała żona Jana III Sobieskiego – Marysieńka, jako wotum dziękczynne za wyzdrowienie. Dzięki przekazywanym przez tradycję objawieniom Matki Bożej kościół stał się Sanktuarium Maryjnym. Miejscem pielgrzymek jest również kaplica położona w Dolinie św. Rocha. Latem atrakcją Krasnobrodu jest zalew, zimą zaś – wyciąg narciarski na Chełmowej Górze.

Wnętrze kościoła w Krasnobrodzie

Z Krasnobrodu warto wybrać się do Zwierzyńca. Po drodze mijamy zagrodę wiejską w Guciowie. W starych chatach zgromadzono dawny sprzęt gospodarstwa wiejskiego oraz ciekawe minerały i skamieniałości Roztocza. Zwierzyniec otaczają lasy Roztoczańskiego Parku Narodowego. Warto zobaczyć tu kościółek na wodzie, ufundowany w latach 1741-1747 przez Tomasza Antoniego Zamoyskiego. Latem czynne jest kąpielisko przy stawach Echo. Pasące się na groblach koniki polskie – potomkowie dawnych tarpanów można obejrzeć z platformy widokowej na Rybakówce. Koniki są chlubą Roztoczańskiego Parku Narodowego. Na powierzchni 8,5 tys. ha chronione są m.in. lasy jodłowo-bukowe i buczyna karpacka. W parku występuje kilkadziesiąt gatunków roślin chronionych. Gnieździ się wiele rzadkich gatunków ptaków.

Ekspozycja muzealna w RPN

Kamienice ormiańskie i ratusz w Zamościu

Warto pojechać też do Zamościa (35 km od Tomaszowa). Miasto zbudowane przez Jana Zamoyskiego w latach 1589–1821 było stolicą Ordynacji Zamojskiej, ważnym ośrodkiem gospodarczym i naukowym, a jednocześnie nowoczesną twierdzą. Rynek Wielki Starego Miasta otaczają renesansowe kamienice z arkadowymi podcieniami i portalami, pośród których dominuje smukła wieża ratusza. We wnętrzach najpiękniejszych kamienic – ormiańskich mieści się Muzeum Zamojskie, prezentujące historię i kulturę Zamościa oraz Roztocza. Najcenniejszą budowlą jest katedra, wzniesiona na przełomie XVI-XVII w. Po twierdzy, która oparła się wielu oblężeniom, pozostały Bastion VII oraz Bramy: Lubelska, Lwowska i Szczebrzeska. Kierując się ulicą Szczebrzeską, docieramy do ogrodu zoologicznego, w którym możemy obejrzeć ponad 1300 zwierząt z całego świata.

Dawny pałac Łosiów w Narolu

Na południe od Tomaszowa ciągnie się pas Roztocza Wschodniego. Tutaj warto zatrzymać się przy Muzeum Pamięci w Bełżcu, utworzonym w miejscu hitlerowskiego obozu zagłady Żydów. Dalej, w drodze na południe zobaczymy dawny pałac Łosiów i kościół parafialny w Narolu. Stąd do Horyńca-Zdroju prowadzi szlak im. Brata Alberta, łączący miejsca związane z działalnością tego zakonnika. Między innymi wzgórze Monastyrz z pozostałościami pustelni brata Alberta i ruinami klasztoru oo. bazylianów.

Kościół zdrojowy w Horyńcu-Zdroju

W Horyńcu-Zdroju funkcjonują trzy sanatoria, wykorzystujące lecznicze działanie źródeł siarczkowych. Ponadto obejrzeć tu można klasztor i kościół oo. franciszkanów, kościół zdrojowy, dawny pałac Ponińskich i budynek dawnego teatru dworskiego. W promieniu kilku kilometrów warte obejrzenia są też: drewniana cerkiew z 1583 r. w Radrużu, kaplica leśna w Nowinach Horynieckich i cmentarz greckokatolicki w Starym Bruśnie. Nieodłącznym elementem krajobrazu polskiego Roztocza Wschodniego są kamienne krzyże, stojące najczęściej na rozstajach polnych dróg.

Największa część Roztocza Wschodniego rozciąga się na Ukrainie. To z Tomaszowa prowadzi główna droga do granicy w Hrebennem. Tu zobaczymy stojącą na wzgórzu drewnianą cerkiew, zbudowaną prawdopodobnie w 1697 r., w której odbywają się nabożeństwa w obrządku zachodnim i wschodnim. W sąsiedztwie leży wieś Siedliska, słynąca z pomnikowych dębów i skamieniałych drzew pochodzących sprzed kilkunastu milionów lat. Zobaczymy tu także zabytkową cerkiew i kościół ufundowany przez Pawła Sapiehę. W pobliżu, u źródeł rzeki Prutnik stoi drewniana kapliczka. Według legendy woda wypływająca spod kapliczki ma moc uzdrawiającą.

Wnętrze cerkwii w Hrebennem

Przekraczając granicę w Hrebennem, możemy pojechać do Żółkwi. Warto zobaczyć tu zamek, ratusz i kolegiatę oraz renesansowe XVII-wieczne kamieniczki. W podziemiach fary spoczywają szczątki założyciela miasta – Stanisława Żółkiewskiego. Kościół i klasztor dominikanów, obecnie cerkiew, ufundowała matka króla Jana III Sobieskiego. Ciekawy ikonostas możemy zobaczyć w cerkwi murowanej – pw. św. Ducha i drewnianej – pw. Narodzenia NMP.

Pałac Żółkiewskich w Żółkwi

Lwów położony jest na siedmiu wzgórzach. Spośród ponad 50 świątyń miasta najcenniejsze architektonicznie są: katedry łacińska i ormiańska, cerkiew wołoska, kościoły oo. dominikanów i oo. bernardynów oraz katedralna cerkiew św. Jura. Rynek otaczają zabytkowe kamienice. Najciekawsze z nich to Kamienica Czarna oraz Królewska z arkadowym dziedzińcem, zwanym małym Wawelem. Zachwyt budzi gmach Opery Lwowskiej, dzieło sztuki architektonicznej i rzeźbiarskiej. Warto wspomnieć także o Cmentarzu Łyczakowskim, na którym spoczywa wiele wybitnych postaci, oraz Cmentarzu Orląt Lwowskich – polskich żołnierzy, którzy zginęli w walkach z Ukraińcami w latach 1918-1919.

Gmach opery Lwowskiej

- **Ogólnopolski Narciarski Bieg Hetmański** – styczeń
- **Wiosna Teatralna na Kresach** – maj
- **Dni Kultury Studenckiej „KULturalia"** – maj
- **Mistrzostwa Polski we Wrotkarstwie Roztocze Inline Skate Półmaraton** – maj
- **Dni Tomaszowa** – maj
- **Tomaszowskie Spotkania Big-Bandowe** – maj
- **Tomaszowskie Spotkania z Operetką** – lipiec
- **Międzynarodowy Plener Malarski „Barwy Roztocza Tomaszowskiego"** – lipiec
- **Dni Muzyki Sakralnej „Jednemu Panu śpiewamy" –** lipiec
- **Tomaszowski Jarmark Ordynacki** – sierpień
- **Ogólnopolski Konwent Miłośników Fantastyki „Kreskon"** – sierpień
- **Święto Pieczonego Ziemniaka** – wrzesień
- **„Ocalić od zapomnienia"** – rekonstrukcja bitew pod Tomaszowem Lubelskim w 1939 – wrzesień
- **XV Ogólnopolski Turniej w Piłce Siatkowej Dziewcząt „Tomasovia Cup"** – wrzesień

URZĄD MIASTA TOMASZÓW LUBELSKI

ul. Lwowska 57
tel. 84 664 37 40
faks 84 664 22 43
www.tomaszow-lubelski.pl

INSTYTUCJE:
Starostwo Powiatowe
ul. Lwowska 68, tel. 84 664 35 35
Urząd Gminy
ul. 29 Listopada 9, tel. 84 664 30 85
Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej
ul. Petera 7, tel. 84 664 44 80
Policja (Komenda Powiatowa Policji)
ul. Lwowska 25, tel. 84 664 82 10
Poczta Polska
Tomaszów Lubelski 1
ul. Żwirki i Wigury 4, tel. 84 664 33 11
Poczta Polska
Tomaszów Lubelski 2
ul. Zamojska 2, tel. 84 664 45 92

HOTELE, MIEJSCA NOCLEGOWE, RESTAURACJE:
Valentino Zajazd
restauracja, pokoje gościnne
ul. 29 Listopada 55, tel. 84 664 24 24
www.zajazd-valentino.pl
Zajazd Biesiada
restauracja, pokoje gościnne
ul. Józefowska 202, tel. 84 665 09 04
www.zajazd-biesiada.pl
Hotel Laureat
ul. Lwowska 32 d, tel. 84 664 30 64
www.tomasovia.pl
OSiR Tomasovia
pokoje gościnne
al. Sportowa 8, tel. 84 665 93 50
www.tomasovia.pl
Stadnina „Pod Lasem"
pokoje gościnne
Dąbrowa Tomaszowska 93
tel. kom. 697 086 301
www.stadninapodlasem.pl
Dom Pielgrzyma przy Sanktuarium ZNMP
ul. Królewska 1, tel. 84 664 21 77
Hotel Antoni
hotel, restauracja, spa
Kol. Łaszczówka 59
tel. 84 665 09 71, www.hotelantoni.pl
Hotel Arkadia
hotel, restauracja, spa
Kol. Łaszczówka 79, tel. 84 665 79 31
www.arkadiaspa.pl
Marpol
pokoje gościnne, restauracja
Kol. Łaszczówka (stacja paliw BP)
tel. 84 665 84 12, www.pizzabp.pl
Staropolska
hotel, restauracja
ul. Lwowska 126, tel. 84 665 09 04
www.staropolska.vel.pl

KULTURA I SPORT:
Muzeum Regionalne im. Janusza Petera
ul. Zamojska 2, ul. Wyspiańskiego 8
tel. 84 664 37 20
Izba Pamięci Terroru Komunistycznego
ul. Lwowska 64, tel. 84 664 39 93
czynna w dni robocze w godzinach od 7.30-15.00
Tomaszowski Dom Kultury
ul. Lwowska 72, tel. 84 664 44 51
Biblioteka Pedagogiczna
ul. Zamojska 2, tel. 84 664 38 38
Miejska Biblioteka Publiczna
im. Tomasza Zamoyskiego
ul. Zamojska 2, tel. 84 664 30 53
Państwowa Szkoła Muzyczna
ul. Rynek 5, tel./faks 84 664 40 40

PARAFIE:
Parafia pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny
ul. Królewska 1, tel./faks 84 664 21 77
Parafia pw. Najświętszego Serca Jezusowego
ul. Lwowska 52, tel. 84 664 43 73
Parafia pw. Świętego Józefa
ul. Paderewskiego 13a
tel. 84 665 03 44
Parafia pw. Świętego Ojca Pio
ul. Józefowska 2, tel. 501 345 393
Parafia Prawosławna pw. Świętego Mikołaja Cudotwórcy
ul. Rynek 13, tel. 84 664 28 36

STACJE PALIW:
Stacja Paliw „Staropolska"
ul. Lwowska 126, etylina, ON, LPG
Stacja Paliw „Gazpol"
ul. Obrońców Westerplatte 3, LPG
Stacja paliw „Mistral"
ul. Ściegiennego 58
etylina, ON, LPG
Stacja Paliw PKN Orlen S.A.
ul. Zamojska 101, etylina, ON
Stacja Paliw PKN Orlen S.A.
ul. Rolnicza 10, etylina, ON, LPG
Stacja Paliw BP
Kol. Łaszczówka, etylina, ON, LPG

BANKOMATY:
SKOK, ul. Zamojska 9 (dworzec PKS)
Pekao S.A., ul. Lwowska 80 (oddział Pekao S.A.)
Pekao S.A., ul. Traugutta 1 Galeria „Rynek"
PKO Bank Polski, ul. Kościuszki 20 (sklep Gama)
PKO Bank Polski, ul. Lwowska 24 (budynek PSS Społem)
PKO Bank Polski, ul. Lwowska 70 (oddział PKO BP)
Bank Polskiej Spółdzielczości, ul. Jana Pawła II 21 (sklep Biedronka)
Bank Polskiej Spółdzielczości, ul. Orzeszkowej 2 (oddział Banku PS)
Euro Bank, ul. Lwowska 1 (oddział Euro Bank)
Kredyt Bank, ul. Lwowska 69 (oddział Kredyt Bank)
Bank Gospodarki Żywnościowej, ul. Lwowska 62 (oddział BGŻ)

INFORMACJA TURYSTYCZNA LOT ROZTOCZE
ul. Kościelna 9, tel. 84 665 85 05
www.roztoczewita.pl

BIURA PODRÓŻY:
Biuro Podróży „Anna"
ul. Rynek, tel. 84 664 12 22
Biuro Podróży „Quand"
ul. Zamojska 2, tel. 84 664 21 37

INNE:
Stadnina Koni „Rogowe Kopce"
Rabinówka k. Tomaszowa Lub.
tel. 84 641 01 89
Stadnina Koni „Pod Lasem"
Dąbrowa Tomaszowska k. Tomaszowa Lub.
tel. 609 478 022
Wyciąg Narciarski „Biała Góra"
(Justynówka – 4 km od Tomaszowa Lub.)
Skatepark
Park Miejski
Boisko wielofunkcyjne „Orlik"
przy ZS nr 1,
ul. Wyspiańskiego 8
Boisko wielofunkcyjne „Orlik"
przy SP nr 3,
ul. Żwirki i Wigury 6
Kompleks Sportowy
Powiatowe Centrum Sportu
przy ZS nr 2
ul. Żwirki i Wigury 3

POWIAT TOMASZOWSKI

I strona okładki - Budynek szkoły muzycznej (w głębi cerkiew)
II strona okładki - Centrum miasta
III strona okładki - Sosnowy las na "Siwej Dolinie"
IV strona okładki - Źródła rzeki Sołokiji w Rudzie Żelaznej

TOMASZÓW LUBELSKI

„Poprawa aktywności gospodarczej terenów inwestycyjnych i podstrefy ekonomicznej poprzez budowę infrastruktury technicznej przy ul. Łaszczowieckiej w Tomaszowie Lubelskim"

Wartość projektu – 8 887 014,20zł,
Dofinansowanie w kwocie - 5 224 972,45 zł,
Beneficjent projektu – Miasto Tomaszów Lubelski.
Projekt realizowany w ramach partnerstwa – Powiatu Tomaszowskiego i Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o. o. W Tomaszowie Lubelskim.

TEREN INWESTYCYJNY PRZY UL.ZAMOJSKIEJ - ŁASZCZOWIECKIEJ

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Publikacja współfinansowana w ramach Programu Regionalnego Narodowa Strategia Spójności

Egzemplarz bezpłatny

ISBN 978-83-936822-0-1

WYDAWNICTWO FOTPRESS